

Siyeri Model İnsan İlkesiyle Okumak

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ
عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا
إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾

"Andolsun size kendi içinizden öyle bir Peygamber gelmiştir ki sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, müminlere karşı çok şefkatlidir, merhametlidir. (Ey Muhammed!) Yüz çevirirlerse de ki: Allah bana yeter. O'ndan başka ilâh yoktur. Ben sadece O'na güvenip dayanırım. O yüce Arş'ın sahibidir."

(Tevbe, 9/128, 129)

HİRA

- ❖ Hz. Peygamber'in (sas) hem beşer hem de nebî ve resûl olmasının dengesini nasıl kurmalıyız?
- ❖ Hz. Peygamber'in (sas) beşer olduğunu söylemek, O'nun hayatında var olan mucizeleri inkâr etmeyi gerektirir mi?
- ❖ Bu çağın insanı neden peygamberlerin mucizelerini anlamakta zorlanıyor?
- ❖ Hz. Peygamber'in (sas) sıreti başlı başına bir mucizedir. Nasıl?
- ❖ Model insan olarak Hz. Peygamber (sas) bizlere neler söylemektedir?

Siyerin Sahibi Olan Efendimiz'in Bu Bereketli Mirasını, İnsanüstülüğü Esasına Dayanarak Değil, Model İnsan İlkesini Öne Çıkararak Okumalıyız.

Günümüz siyer okumalarının en önemli sorunlarından biri de Hz. Peygamber'in (sas) hem beşer, hem de resûl olduğu dengesinin tam olarak korunamamasıdır. Bir taraftan Efendimiz'in (sas) beşer oluşu; resûl ve nebî oluşundan koparılarak hâşâ sıradanlaştırılarak takdim edilmeye çalışılırken öte yandan O'nun insanüstü oluşu, her hâli ile mucizelerle örülmüş bir hayatın sahibi olduğu iddia edilmektedir. İfrad ve tefrid sayılacak bu yaklaşımlara bulaşmadan, Hz. Peygamber'in (sas) "Allah'ın kulu ve resûlü" olduğu hakikatini unutmadan, insanlığa en güzel örnek olarak gönderildiği ve O'na (sas) tabi olmayı isteyeninin bizzat Allah (cc) olduğu gerçeği ekseninde meseleyi ele almak gerekiyor.

Hz. Peygamber'in (sas) beşer olduğunu söylemek, O'nun hayatında var olan mucizeleri inkâr etmeyi gerektirmez. O (sas) Allah'ın peygamberi olarak başta Kur'ân olmak üzere birçok mucize ile gönderilmiştir. O'nun tek mucizesinin Kur'ân olduğunu söylemek, başta Kur'ân'a aykırıdır. Çünkü Kur'ân, Efendimiz'e verilen başka mucizelerden de bahsetmektedir. ^[1]

Tam bu noktada mucize üzerinde de kısaca durmakta fayda var. Mucize; kelimesi "a-c-z" kökünden ve "if'al" vezninden ism-i fail olup manası, "insanı aciz bırakan iş" demektir.^[2] Kur'ân içerisinde "acz" kökünden gelen çeşitli fiil ve sıfat kalıpları ile birçok kullanım olmasına rağmen "mucize" kelimesi bilinen terim anlamı ile hiç geçmemektedir. Yine hadislerin Arapça metinlerinde de "mucize" kelimesine rastlayamıyoruz. Bu kelimenin İslâm ilim tarihinde ilk kullanılmaya başlandığı dönemi, bazı araştırmacılar hicri 4. yüzyıl olarak

[1] En'âm, 6/124; Arâf, 7/146; Tevbe, 9/26, 40; Nahl, 16/33; İsrâ, 17/1; Sâffât, 37/14,15; Fetih, 49/27; Kamer, 54/2.

[2] İbn Faris, *Mucemu Mekayis fi'l-Lûğa*, s. 738-739.

gösterirler.^[3] Öyleyse bugün gerek Kur’ân meallerinde, gerek hadis tercümelelerinde “mûcize” diye okuduğumuz yüzlerce ifadenin aslı hangi kelimedir? Bu sorunun cevabını bulmak için Kur’ân ve hadislere müracaat ettiğimizde “âyet ya da çoğul olarak âyât, beyyine, burhan, sultan, hak veya furkan” kelimelerinin kullanıldığını görmekteyiz. Bugün mûcize dendiği zaman ilk akla gelenler; Hz. Sâlih’in dişi devesi,^[4] Hz. Mûsâ’nın asası ve bembeyaz eli,^[5] Hz. İsa’nın gösterdiği nice olağanüstü işleri^[6] ve diğer birçok peygamberin harikulade hadiselelidir ve bunlar Kur’ân içerisinde “âyet” veya “âyât” şeklinde ifade bulmaktadır.

Sözlük anlamı “insanı aciz bırakan iş” olarak beyan edilen mûcize kelimesinin terimsel anlamda tarifi ise şöyle yapılıır: “Peygamberlerin, nübüvvetlerinin doğruluğunu teyit etmek için Allah tarafından elçilerine bahşedilen harikulade (adet üstü) işlere mûcize denir.”^[7] Bu tarif gereği mûcize dendiği zaman akıllara hemen adet üstü, fevkalade, olağan dışı ve harikulade işler gelmektedir. Fakat bugün bizim için artık sıradanlaşan, her gün gördüğümüz için alıştığımız nice şeylerde bir beşer olarak bizleri aciz bırakmaktadır. Eğer etrafımızda binlerce şey karşısında böyle aciz kalıyorsak yine bir beşer olarak bunların en küçüğünü dahi ortaya koymamız imkân sahasında değilse demek ki bizler binler mûcizenin ortasında bir hayat sürmekteyiz.

Hâl böyle olmasına rağmen yine de insan, artık her gün gördüğü için alıştığı, kendisi için sıradanlaşan bu şeylerle değil, harikulade bazı olaylarla tatmin olmak istemekte, daha açık işaretleri müşahade etme arzusuna girmektedir. İnsanın böyle bir beklenti içerisinde olduğunu elbette bilen Rabbimiz, işte bunun için tarifi mümkün olmayan rahmetinin bir gereği olarak insana, harikulade sayılabilecek bazı açık işaretler taşıyan mûcizelerini, elçilerinin aracılığı ile göndermiştir.

Rabbimizin gönderdiği bu mûcizeleri peygamberlerinin eliyle, ilahî mesaja muhatap olan belli topluluklara ulaştırırken bunlar amaçsız ve gayesiz bir şekilde değil, belli bir amaç doğrultusunda ortaya çıkmaktadır. Yani hiçbir mûcize sebepsiz ve amaçsız değildir; her birinin gündeme gelmesinin alt bir zemini

[3] Halil İbrâhim Bulut, “Mûcize”, *DİA*, XXX, 350-351.

[4] *A'râf*, 7/73.

[5] *A'râf*, 7/106-108; *Hûd*, 11/96; *Kasas*, 28/31-32, 35.

[6] *Âl-i İmrân*, 3/49-50.

[7] Bâkullânî, *İcâzül-Kur'ân*, s.358; *Zerkanî, Menahilü'l-İrfan*, I, 62-63.

vardır. Bu gözle mucizelere baktığımızda Rabbimizin mucizeleri göndermesinin üç temel amacının olduğunu görürüz. Bunlardan ilki; hidayet vesilesi olması içindir. İkincisi; helak'e meşru bir sebep olması için yani itiraz kapılarını tamamen kapatmak içindir. Üçüncüsü ise elçilere ve onlara iman edenlere bir nusret/yardım olması içindir.^[8] İşte bu üç temel amaçtan dolayı Rabbimiz gönderdiği elçilere ilahî bir ikram olsun diye çeşitli mucizeler bahşetmiştir.

Peki, bu ikram-ı ilahiyeler idrak edilmeleri itibari ile hep aynı nitelikte midir? Elbette ki hayır! Birçok kelim âlimimiz bu yönü ile de mucizeleri üçe ayırır. Onlara göre bu ilahî ikramlar bazen *hissi* olabilir; beş duyu ile algılanan, yaşanan zaman ve mekân ile sınırlı kalabilir. Bazen *haberi* olabilir; yakın ve uzak gelecekte olacak bazı hadiselerin nasıl gerçekleşeceği yönünde bilgiler içerebilir. Bazen de *aklî* olabilir, buna *bilgi* mucizesi de denir; zaman ve mekân üstü bir muhteva taşıyabilir, ilk gün mucize olduğu gibi son güne kadar da mucize olma özelliğini ve etkisini devam ettirir.^[9]

Peygamberlik silsilesinin son halkası olan Efendimiz'in (sas) hayatında bu üç mucize çeşidine de rastlamak mümkündür ama O'na (sas) bahşedilen en büyük mucize, şüphesiz Kur'ân'dır.^[10] Dolayısıyla Efendimiz'in (sas) kendinden önce gelen peygamberler gibi hissi mucizeler gösterdiğini kabul etmek, bu konuda Kur'ân âyetlerini ön yargıdan uzak bir şekilde bütüncül bir göz ile okumak gerekir.^[11]

Efendimiz'in (sas) resûl ve nebî oluşunun bir yansıması olarak mucizelerini kabul etmek, O'nun bizlere rehber ve örnek olarak miras bıraktığı mesajlarını göğlelememelidir. Kâmil bir hayatın sahibi olan Efendimiz'in hayatında mucizeler ne kadar bir yer tutuyorsa o kadarı ile yetinmek, mucize eksenli bir okuyuş yerine, Efendimiz'in örnek ve model oluşu göz önünde tutularak bir okuma yapılmalıdır. Hz. Peygamber'in (sas) bir peygamber olarak kendine özgü durumları olması muhakkaktır ama o insanlığa örnek olarak gönderildiği için özellikle bizler açısından mühim olan bu alandır. Bunun ihmal edilişi, Hz. Peygamber'in o bereketli hayatından tam olarak istifade edememeyi getirecektir.

[8] Bulut, "Mucize", *DIA*, XXX, s. 350-351.

[9] Bulut, "Mucize", *DIA*, XXX, s. 350-351.

[10] Tâhâ, 20/133; Ankebût, 29/50, 51.

[11] Bkz. Ebubekir Sifî, "Peygamberlik ve Mucize", *Rihle Dergisi*, sayı 16, s. 6-12.

Bizlerin her daim aklımızda tutmamız gereken bir hakikat var ki o da Efendimiz'in (sas) yaşadığı hayatın başlı başına zaten bir mucize olmasıdır. Büyük İslâm âlimi İbn Hazm (v. 456/1064) bu hakikati şöyle ifade eder: “Allah Resûlu'nün (sas) sîreti üzerinde düşünüp taşınana O'nu doğrulamayı kaçınılmaz kılar. O'nun gerçekten Allah'ın elçisi olduğuna (yaşadığı hayat) şahitlik eder. Şayet Resûlullah'ın (sas) sîreti dışında başka herhangi bir mucizesi olmasaydı o sîret tek başına mucize olarak yeterdi.”^[12]

Bu sözlerin sahibi olan İbn Hazm, Resûlullah'ın (sas) hayatındaki mucizeleri inkâr eden birisi değildir. Siyer ile alakalı o güzel kitabında hemen ilk sayfalarda, “Resûlullah'ın Allah'ın elçisi olduğuna dair deliller” başlığında tam 37 mucizeye yer vermiştir.^[13] O, tüm bu mucizeleri bilen ve kabul eden biri olarak Efendimiz'in (sas) hayatının tamamının da bir mucize olduğunu beyan etmiştir.

Bizlere düşen, Efendimiz'in (sas) hayatında var olan mucizeleri kabul edip bugün modern insanın düştüğü bir çıkmaz olan akılla her şeyi izah etmeye çalışma hastalığına bulaşmamak, sahih rivayetlerle bize ulaşan o mucizeleri imanlarımızın takviyesi adına okumak ve tabi ki siyeri sadece insanüstü hadiselerden ibaret zannedip model olarak alınmasını ihmal etmemektir.

Üsve-i Hasene/En güzel örnek^[14] olarak âleme gönderilen Efendimiz'in (sas) hayatın her alanında ve her anında söylediği bir sözü, gösterdiği bir ameli, rehber ve model olarak takdim ettiği bir örnekliliğini unutmamak gerekir. O (sas); kullukta, ahlakta, adabda, tebliğde, terbiyede, muamelelerde yani her şeyde bize örnek miraslar bırakmıştır.

Eğer bizler siyeri bu nazarla okursak Efendimiz'in (sas) bir kul olarak Rabbi ile nasıl bir münasebet kurduğunu; O'na (cc) karşı ta'ziminin, muhabbetinin, teslimiyetinin ve emirlerine karşı riayetinin ne olduğunu göreceğiz, bu hâli kendimize örnek olarak edinmeye gayret edeceğiz.

Eğer bizler siyeri bu çerçevede anlamaya çalışırsak Efendimiz'in başta namaz olmak üzere ibadet hayatımızı şekillendiren, oruç, hac, zekât, sadaka, infak, dua ve zühde dair söylediklerini ve yaptıklarını daha iyi anlamaya

[12] İbn Hazm, *el-Fasl fi'l-mîlel ve'l-ehvâ ve'n-nihal*, II, 73.

[13] İbn Hazm, *Cevâmiu's-Sire*, s. 46-51.

[14] Ahzâb, 33/21.

başlayacak; hikmet, mana ve amel boyutu ile o rehberliği hayatımıza taşımaya gayret edeceğiz.

Eğer bizler siyeri bu tarzda okursak muhteşem ve muazzam bir ahlak üzere olan^[15] Efendimiz'in (sas) ahlakın birkaç sahasında değil, her sahasında eşsiz bir örnek ve model olduğunu fark edecek; sabırda, şecaatte, cömertlikte, şükürde, vefada, vakarda, itidalde, doğrulukta, istikamette, gönül zenginliğinde, isârda, tevekkülde, kanaatte, hayâda, iffette, tevazuda ve daha nice alanlarda O'nun rehberiyetinin altında yürümeye gayret edeceğiz.

Eğer bizler siyeri bu nazarla okursak âdâb-ı muâşeret dediğimiz, hayatın tüm alanlarına ait edebin en ideal hâlinin Efendimiz'in (sas) hayatında var olduğunu görecek, bir takım insanların kendi zaviyelerinden bakıp oluşturdukları kurallara göre değil, meselenin en doğru hâlinin ne olduğunu fark edeceğiz. Böyle olunca da yeme-içme âdâbından giyim-kuşam âdâbına, kapı çalma, izin isteme âdâbından konuşma, gülme, şakalaşma âdâbına; oturma, yolculuk etme, davete icabet âdâbından musâfaha ve ziyaret âdâbına; her alanın en güzel davranışına, O'nun hayatında var olan örneklikleri görecek ve benzerlerini yapmaya gayret edeceğiz.

Eğer bizler siyeri bu nazarla okursak tebliğde, davette, tâlimde, terbiyede yegâne örneğimizin Efendimiz olduğunu daha iyi anlayacak, bugün en fazla doğrusunu ortaya koymakta zorlandığımız bir alan olan eğitim ve öğretim alanında yanlış adımlar atmaktan kendimizi koruyacak, âleme bir muallim olarak gönderilen Hz. Peygamber'in (sas)^[16] rehberliğinde başta kendimizi yetiştirmek üzere çevremize karşı sorumluluğumuzu yerine getirmeye çalışacağız.

Eğer bizler siyeri bu nazarla okursak baba, eş, çocuk, dede, torun, akraba, komşu, misafir, işçi, işveren, komutan, asker, devlet başkanı, tebaa, dost, düşman ve daha nice konumların en ideal hâlinin ne olduğunu öğrenecek, bulunduğumuz konumun hakkını vermek için gayret içerisinde olacağız.^[17]

[15] Kalem, 68/4.

[16] **“Ben sizlere ancak bir muallim olarak gönderildim.”** İbn Mâce, *Mukaddime*, 17; Dârimî, *Mukaddime*, 32.

[17] Bu alanlara ait Hz. Peygamber'in örnekliğini gösteren güzel bir çalışma olarak Ömer Çelik, Mustafa Öztürk ve Murat Kaya'nın *Üsve-i Hasene* kitabından istifade edilebilir.

En Güzel Örnekten, Birkaç Güzel Örnek

Efendimiz'in (sas) çok sevdiği eşi Hz. Âişe annemiz ile olan münasebeti üzerinden "O (sas) nasıl bir eş, nasıl bir aile reisi idi?" görmek için bir iki rivayeti, model insan çerçevesinde mesajlar almak üzere sizlerin düşünce dünyasına havale ediyorum.

Bir gün annemiz kızmış, evin içerisinde yüksek sesle bir şeyler söylüyor, bağıyor, çağırıyor. O anda da babası Hz. Ebû Bekir haneye giriyor. Kızının o hâlini görünce ne olduğunu sormadan Âişe annemizi bir köşeye çektiği gibi: "Ey Filanenin kızı! Sen nasıl olur da Resûlullah'ın huzurunda böyle konuşursun?" deyip elini vurmak için kaldırıyor. O anda Efendimiz (sas) Hz. Ebû Bekir'e: "**Sakın ha Ebû Bekir!**" deyip vurmaması için uyarıyor. Hz. Ebû Bekir utancından hiçbir şey diyemeden evden çıkıp gidiyor. Annemiz mahcup ama Efendimiz her zaman ki gibi tebessüm hâlinde... Âişe annemize diyor ki: "**Seni nasıl o kızgın adamın elinden kurtardım. Nasıl seni onun elinden aldım?**" Bu söz hanede gülüşmelere sebep oluyor ve iş tatlıya bağlanıyor.

Bir müddet sonra haneye yine gelen Hz. Ebû Bekir, bu sefer orada çok farklı bir hava ile karşılaşılıyordu. Annemiz gülüyor, Efendimiz (sas) tebessüm hâlinde letafet rüzgârı en güzel hâliyle esiyor... O anda Hz. Ebû Bekir diyor ki: "Aranızda kavgaya beni ortak ettiğiniz gibi sevincinize de ortak etmez misiniz?" Bu söz mekanın havasını daha da güzelleştiriyor, gülüşmeler daha da ziyadeleşiyordu.^[18]

Bir başka gün Efendimiz (sas) Âişe annemize dedi ki: "**Ey Âişe! Ben senin konuşmandan bana kızgın olup olmadığını hemen anlarım?**" Âişe annemiz, kızgın olduğu zamanlarda bile bunu belli etmemeye özen gösterir, elinden geldiğince bu hâlini gizlerdi. Ama nasıl Efendimiz'in anladığını merak etmişti. Sordu: "Yâ Resûlullah! Bunu nasıl anlıyorsun? Bunu nerden çıkarıyorsun?" Efendimiz (sas) dedi ki: "**Ey Âişe! Eğer bana kızmışsan bir şey söylediğin zaman: 'İbrâhim'in Rabbine yemin olsun ki...' diyorsun, eğer benden hoşnutsan: 'Muhammed'in Rabbine yemin olsun ki...' diyorsun?**" Âişe annemiz, Efendimiz'in (sas) ince düşüncesine, kendinin her hâlinin böyle dikkat ile okunmasına sevindi ve dedi ki: "Vallahi doğru yâ Resûlullah! Ancak şu andan itibaren sana söz veriyorum, bundan böyle senin isminin

[18] Ebû Dâvûd, "Edeb", 91.

dışında bir ismi ağzıma almayacağım, ne kadar kızgın olursam olayım yine de senin isminle yemin edeceğim."^[19]

Melekleri kendisine imrendiren hanenin başka bir günü... Efendimiz (sas) Sevde validemizin odasında, Âişe annemiz de aynı mekânda. O gün annelerimizin arasında küçük bir tartışma yaşanmış, Sevde validemiz biraz kırılmış. O esnada ensârın hanımlarından biri haneye helvaya benzer undan yapılmış bir yemek göndermiş. Âişe annemiz gelen yemeği Efendimiz'in önüne koymuş, kendi de oraya oturmuş, sonra Sevde annemizi de sofraya davet etmiş. Sevde annemiz ona küstüğü için gelmemiş. Âişe annemiz ısrar etmiş, cevap olumlu olmayınca bu sefer tehdit etmiş: *"Sana gel diyorum, eğer gelmezsen kalkar bu yemeği senin yüzüne sürerim."* Sevde validemiz yine gelmemekte direnmiş. Bunun üzerine Âişe annemiz, eline o yemekten bir miktar alarak gidip Sevde validemizin yüzüne sürmüştü. O ana kadar bu hadiseyi tebessüm ile seyreden Efendimiz, ayağa kalkmış bir miktar yemeği O da eline alarak Sevde validemize uzatmış: **"Al bunu sen de onun yüzüne sür."** demiş. Sevde validemiz de denileni yapmış ve yemeği Âişe annemizin yüzüne sürmüştü. İkisinin de yüzü, gözü; un, yemek içerisinde kalmış. Efendimiz (sas) onların bu hâline bakmış, mübarek dişleri görünürcesine gülmüş, gülmüş... O anda Ömer'in sesi duyulmuş dışarıdan, Efendimiz: **"Kalkın içeriye geçin, elinizi yüzünüzü yıkayın, Ömer bu hâlde sizi görmesin."** demiş...^[20]

[19] Buhâri, "Nikâh", 108; Müslim, "Fedâilüs-Sahâbe", 13.

[20] Ebû Yâ'la, *Müsned*, VII, 88.

DÂRÜ'L-ERKAM

- ❖ Mûcize nedir? Kur'ân ve hadislerde nasıl geçmektedir?
- ❖ Allah (cc) neden elçileriyle birlikte bir de mûcizeler gönderir? Göndermesindeki amaçlar nelerdir?
- ❖ İdrak edilmeleri itibari ile mûcizeleri nasıl anlamak gerekir?
- ❖ Hz. Peygamber'e (sas) verilen tek mûcize Kur'ân mıdır? Kur'ân dışındaki mûcizeler için neler söylenebilir?
- ❖ Siyer içerisinde mûcizelerin yeri nasıl olmalıdır? Nasıl anlaşılmalı ve nasıl anlatılmalıdır?

SUFFA

- ❖ Efendimiz'in (sas) hayatında var olan mûcizeleri doğru bir düzlemde anla ki onları her duyduğunda imanını takviye edecek bir imkânâna dönüştürebilesin.
- ❖ Hz. Peygamber'in (sas) bereketli hayatını model insan esasına göre oku ki hayatını şekillendirecek mesajları tespit edebilesin.
- ❖ Hz. Peygamber'in (sas) sîretinin büyük bir mûcize olduğunu unutma ki o büyük potansiyelden hakkıyla istifade edebilmenin yollarını bulabilesin.
- ❖ Efendimiz'in (sas) hayatın her alanında ve her anında söylediği bir sözü, gösterdiği bir ameli, rehber ve model olarak takdim ettiği bir örnekliliği olduğunu bil ki ihtiyaçlarını yanlış kapılarda aramayasın.
- ❖ Efendimiz'in (sas) ahlakın birkaç sahasında değil, her sahasında eşsiz bir örnek olduğunu hatırladık ki ahlakını O'nun ahlakı ile donatabilesin.